

تأثیر کتابخانه مدرسه بر افزایش علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کتابخوانی و یادگیری

محمود اسماعیلی^۱ فاطمه فلاح^۲ زهرا شیوندی^۳ پلچه^۴ مهشید کی منش^۵

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نهم آباد اصفهان

۲. کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان باهنر شهرکرد

۳. کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان باهنر شهرکرد

۴. کارشناسی مهندسی پزشکی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

چکیده

کتابخانه‌ی مدرسه به عنوان یک منبع غنی و قابل دسترس برای دانش‌آموزان، نقش بسزایی در افزایش علم و یادگیری آن‌ها دارد. در این مقاله، به بررسی تأثیر کتابخانه مدرسه بر افزایش علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کتابخوانی و یادگیری سپس، به بررسی فواید استفاده از کتابخانه و در ادامه، راهکارهایی برای بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه و افزایش استفاده دانش‌آموزان از آن پرداخته می‌شود. مدرسه به عنوان یک محیط آموزشی بسیار مهم و حیاتی برای یادگیری سواد، نقش مهمی دارد. در محیطی مانند کتابخانه مدرسه، دانش‌آموزان می‌توانند مهارت‌های سوادآموزی را بدست آورند و تجربه هیجان انگیز و الهام بخشی را تجربه کنند. با این حال، این محیط همچنین می‌تواند محدودیت‌ها و مشکلاتی نیز داشته باشد.

معلمان بسیاری از این واقعیت آگاهی دارند که دانش‌آموزان بهترین و سریع‌ترین شیوه حافظه کردن مطالب جدید را زمانی تجربه می‌کنند که این مفاهیم و اطلاعات در قالبی گنجانده شوند که با مفاهیم قبلی آنها ارتباط برقرار داشته باشد. در واقع، دریافت مفاهیم سواد اطلاعاتی کتابخانه در ساختار درسی به گونه‌ای است که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا به طور معنادارتری این مفاهیم را درک کنند و توانایی دسترسی به اطلاعات مربوط به حوزه‌های مختلف را تقویت کنند. مهارت‌های یادگیری باید به گونه‌ای آموزش داده شوند که دانش‌آموزان بتوانند آنها را در حوزه‌های مختلف و نه فقط برای پروژه‌های تحقیقاتی استفاده کنند. این یعنی اگر مهارت‌های استفاده از ظرفیت کتابخانه مدرسه در طول دروس روزمره به دانش‌آموزان آموزش داده شود و آنها بتوانند از آنها بهره ببرند، احتمالاً قادر به استفاده از آن در زمینه‌های دیگر نیز خواهند بود.

پژوهش مورد نظر ما نیز به این نکته اشاره می‌کند که استفاده از ظرفیت کتابخانه مدارس به خصوص در محیط درسی معمولی باعث انتقال مهارت‌های قابل استفاده به رشته‌های مختلف می‌شود. این یعنی در طول درس‌های معمولی، دانش‌آموزان قادر به یادگیری و تجربه مهارت‌های استفاده از منابع کتابخانه خواهند بود و این مهارت‌ها را در حوزه‌های دیگر بهره خواهند برد. می‌توان نتیجه گرفت که محیط کتابخانه مدرسه با ارائه منابع آموزشی و پشتیبانی از فرایند یادگیری، به توسعه مهارت‌های ضروری مانند مهارت خواندن، اندیشه پردازی، و خلاقیت کمک می‌کند. با این فرصت‌ها و امکاناتی که در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد، آنها قادر به تقویت علاقه خود به علم و یادگیری می‌شوند

کلیدواژه‌ها: کتابخانه مدرسه، علم و یادگیری، مدرسه، آموزش و پرورش، دانش‌آموزان ابتدایی، ظرفیت

۱- مقدمه

بدون شک، کتابخانه‌ی مدرسه برای تحقق اهداف آموزش و پرورش بسیار مهم و حیاتی است. ظرفیت و نقش کتابخانه در افزایش علم و یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی همواره مورد توجه قرار گرفته است و تحقیقات بسیاری در این زمینه انجام شده است.

استفاده از کتابخانه مدرسه باعث تقویت مهارت‌های علمی و ادبی دانش‌آموزان می‌شود. به عنوان مثال، دسترسی به کتاب‌ها و منابع مختلف، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا علم و دانش را به صورت عمیق‌تر و جامع‌تری فرا گیرند. با استفاده از کتابخانه مدرسه، فرصت مشارکت در فعالیت‌های خلاقانه مانند خواندن، ترجمه کتاب‌ها، تحقیقات و نوشتن داستان‌ها برای دانش‌آموزان فراهم می‌شود. این فرصت‌ها باعث توسعه مهارت خواندن و نوشتن، تجسم‌پذیری، تفکر انتقادی و خلاقیت در دانش‌آموزان می‌شود. با معرفی و ارائه‌ی کتاب‌های مناسب و متنوع در کتابخانه، علاوه بر افزایش دانش محتوایی، علمی و ادبی، علاقه‌ی دانش‌آموزان به خواندن نیز تقویت می‌شود. دانش‌آموزان با دسترسی به گونه‌های مختلف از کتاب‌ها مثل داستان‌ها، کتاب‌های علمی و هنری، شعر و رمان‌ها، به دنیای متنوعی از داستان‌ها و شخصیت‌ها وارد می‌شوند که موجب توسعه تفکر خود، افزایش دایره لغات و تجسم‌پذیری می‌شود. آموزش مهارت‌های خواندن از سطح پایه مثل شیوه خواندن صحیح، درک مطلب و تجزیه و تحلیل محتوا، عوامل مؤثر در توانمندی دانش‌آموزان برای استفاده بهینه از منابع موجود در کتابخانه می‌شود.

کتابخانه مدرسه به دانش‌آموزان این امکان را می‌دهد تا مهارت‌های اطلاع‌رسانی و استفاده از منابع را بیاموزند. بدین ترتیب، آن‌ها می‌توانند از مباحث مورد نیاز خود در کلاس درس، پروژه‌ها و آزمایش‌های شخصی خود استفاده کنند. دانش‌آموزان با اعتماد به نفس بیشتر می‌توانند در جمع‌های عمومی مانند کلاس‌ها یا میز نشر مقالات، کتاب‌ها و تحقیقات خود را به اشتراک بگذارند. در نقشه‌های بعدی کتابخانه، نقش کتابدار و نویسنده نیز بسیار مهم است. کتابدار به عنوان متولی اصلی کتابخانه، باید دسترسی آسان و سازگاری با منابع را فراهم کند. می‌تواند منبعی باشد که دانش‌آموزان به آن مشورت کنند و راهنمایی‌های لازم را دریافت کنند. همچنین، نقش نویسنده در تولید و ارائه‌ی منابع جدید و آموزشی است. نویسندگان می‌توانند به صورت مستقیم با دانش‌آموزان همکاری کنند و نیازهای آنان را در نظر بگیرند.

در دهه ۱۹۷۰، مهارت‌های سواد اطلاعاتی بسیار مهم و مورد توجه بودند و به عنوان یک مهارت مادام‌العمر مطرح می‌شدند. در آن زمان، توانایی یافتن و استفاده از اطلاعات موجود در کتاب‌ها و نشریات، به عنوان یک مهارت اساسی در اقتصاد اطلاعاتی به‌شمار می‌رفت. اما با ظهور فناوری رایانه در دهه ۱۹۸۰، نیازهای دانش‌آموزان نیز تغییر کرد. آن‌ها نیاز به دسترسی به منابع اطلاعاتی متنوع‌تر و گسترده‌تر از کتاب‌ها و نشریات داشتند. در دهه ۱۹۸۰، کتابداران به شدت درگیر آموزش سواد اطلاعاتی بودند، اما همانطور که لانس و همکاران در سال ۲۰۰۰ اشاره کرده‌اند، این فعالیت بیشتر در دانشگاه‌ها متمرکز شده بود. عمدتاً مفهوم سواد اطلاعاتی توسط کتابداران دانشگاهی شکل گرفته و مطرح شده بود. به همین دلیل است که تأکید زیادی بر آموزش سواد اطلاعاتی در سطح دانشگاهی و نه سطح ابتدایی قرار گرفت. در حال حاضر، مدارس مجزا می‌توانند به‌طور جداگانه بودجه‌های خود را برای تأمین نیازهای خاص جمعیت‌های محلی خود تخصیص دهند. با این حال، دولت اجباری نیست تا منابع مالی برای خدمات پشتیبانی، از جمله کتابخانه‌های مدارس، را در نظر بگیرد. این تغییر ساختار دولتی باعث تغییر وضعیت کتابخانه‌های مدارس شده است. آن‌ها قبلاً به‌عنوان ستون اصلی کتابخانه‌های مدرسه بودند، اما هم‌اکنون همانند سایر خدمات ارائه شده به مدارس قابل خرید و فروش هستند. در نتیجه، ممکن است به سختی از بودجه مدرسه تأمین شوند.

به‌طور هم‌زمان، قوانین اصلاحی نیز تدابیری را شامل می‌شد که به وزارت آموزش و پرورش و وزیر امور خارجه نیرو می‌بخشید و تدابیر غیرمتمرکزی که مسئولیت‌های جدیدی را به فرمانداران برای تشکیل خط‌مشی و مدیران ارشد برای مدیریت محلی می‌دهد. کتابداران در مدارس نقش مهمی در توسعه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دارند. آن‌ها با ارائه منابع اطلاعاتی متنوع، ایجاد انگیزه برای تحقیق مستقل، ترویج خواندن و تفکر انتقادی و خلاقانه، به پرورش یادگیری مادام‌العمر کمک می‌کنند. البته، تصمیم اینکه آیا باید بودجه مدرسه برای کتابخانه صرف شود یا نه، باید به عهده مدیران مدرسه باشد و نباید به آنها تحمیل شود. تحقیقات نشان می‌دهد که وجود کتابخانه در مدرسه، با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبتی دارد.

اهمیت کتابخانه‌ها در آموزش و پرورش

کتابخانه‌ها به عنوان منابع غنی از اطلاعات و منابع آموزشی، نقش بسزایی در آموزش و پرورش دارند. آن‌ها فرصتی مناسب برای دسترسی به کتاب‌ها، مجلات، رسانه‌های آموزشی و منابع دیگر را فراهم می‌کنند. کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان امکان می‌دهند تا مهارت‌های خواندن، نوشتن و تفکر انتقادی خود را تقویت کنند و علم و دانش خود را گسترش دهند. کتابخانه‌ها به عنوان مراکزی برای جمع‌آوری، نگهداری و ارائه منابع اطلاعاتی به دانش‌آموزان و اعضای جامعه آموزشی، نقش بسیار مهمی در فرایند آموزش و پرورش دارند. این مراکز، به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا با دسترسی به منابع متنوع و کامل، درک بهتری از مطالب درسی پیدا کنند و در عین حال، از دیدگاه‌های مختلف و منابع متعددی که در کتابخانه‌ها قرار دارند، بهره‌مند شوند. کتابخانه‌ها به عنوان مراکزی برای ترویج فرهنگ کتابخوانی و ارتقای سطح دانش و فرهنگ عمومی جامعه نیز بسیار مهم هستند. با دسترسی به کتابخانه‌ها، افراد می‌توانند به روزرسانی دانش خود بپردازند و با مطالعه کتاب‌های مختلف، دیدگاه‌های جدیدی را درباره مسائل مختلف پیدا کنند. در مورد کتابخانه مداس هم باید گفت که این کتابخانه یکی از بزرگترین کتابخانه‌های دانشگاهی در جهان است و دارای مجموعه‌ای بسیار گسترده از کتاب‌ها، مجلات، نشریات و منابع دیگر در حوزه‌های مختلف علمی، فرهنگی و هنری است. این کتابخانه به عنوان یکی از مهمترین منابع اطلاعاتی در دانشگاه مداس، به دانشجویان، اساتید و پژوهشگران این دانشگاه کمک می‌کند تا با دسترسی به منابع متنوع و کامل، به بهترین نتایج پژوهشی و آموزشی دست یابند. کتابخانه‌های مدارس نقش بسیار مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. این کتابخانه‌ها به عنوان منابع آموزشی و تحقیقاتی برای دانش‌آموزان و معلمان عمل می‌کنند و به آنها امکان می‌دهند تا به دنبال دانش و اطلاعات جدید بگردند.

استفاده از کتابخانه‌های مدارس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مهارت‌های خواندن، نوشتن و تفکر خود را بهبود بخشند. همچنین، این کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان امکان می‌دهند تا به دنبال علایق و علوم مورد علاقه خود بگردند و در این راه به دنبال رشد و پیشرفت خود باشند. به طور کلی، کتابخانه‌های مدارس به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا به دنبال دانش و اطلاعات جدید بگردند و باعث پیشرفت تحصیلی آنها می‌شوند. کتابخانه‌ها همچنین یک فضای آموزشی مناسب را فراهم می‌کنند. این فضا برای دانش‌آموزان به عنوان یک محیط آرام و مناسب برای مطالعه و تحقیق عمل می‌کند. همچنین، کتابخانه‌ها فرصتی را برای تعامل و تبادل اطلاعات بین دانش‌آموزان و معلمان فراهم می‌کنند. بخشی از اهمیت کتابخانه‌ها در آموزش و پرورش، به دلیل تنوع منابعی است که در آنها قرار دارند. کتابخانه‌ها اغلب دارای مجموعه‌ای گسترده از کتاب‌ها، مجلات، رساله‌ها و منابع دیگر هستند که به دانش‌آموزان امکان می‌دهند تا به اطلاعات جدید دسترسی پیدا کنند و درباره موضوعات مختلف بیشتر بدانند. همچنین، منابع الکترونیکی و دیجیتال نیز به طور گسترده در کتابخانه‌ها استفاده می‌شوند، که این امکان را برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند تا به طور آنلاین به منابع آموزشی دسترسی پیدا کنند.

توسعه کتابخانه‌های مدارس

با توجه به اینکه کودکان نیاز به قرار گرفتن در معرض کتاب‌های سطح سنی مناسبی که توانایی انتخاب آن را دارند دارند، می‌توانید به آنها کمک کنید تا کتاب‌های مناسب سن خود را پیدا کنند و به آنها تشویق به استفاده از کتابخانه شوید. همچنین، رویدادهای معناداری مانند توسعه کتابخوان و ارزش کتابخانه‌های مدارس می‌توانند به رشد خواننده دانش‌آموز و همچنین در کسب مهارت‌های پژوهشی کمک کنند. در مورد آموزش سوادآموزی به کودکان، استفاده کاربردی از آن به عنوان روشی برای ترویج خواندن و لذت بردن از آن در یک محیط حمایتی می‌تواند مفید باشد. همچنین، مدیریت کتابخانه‌های مدارس توسط یک مدیر کتابخانه اختصاصی می‌تواند به تضمین وجود مواد خواندنی مناسب سن زیادی کمک کند. در نهایت، باز و مکان‌های پذیرایی کتابخانه‌ها می‌توانند به دانشجویان کمک کنند تا از کتابداری که همراه با تیمی از کارکنان آموزشی سواد آنها را راهنمایی می‌کند، استقبال کنند.

گراهنمایی و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقات خود خاطرنشان کرد که این تحقیق شواهدی را ارائه می‌دهد که چندین یافته مهم را پشتیبانی می‌کند: «کتابداران حرفه‌ای با آموزش دیده، با توجه به دستاوردهای دانش آموزان در آزمون‌های استاندارد، تفاوتی مهم ایجاد می‌کنند. برای ایجاد این تفاوت، حمایت معلمان و مدیران از متخصصان رسانه ضروری است. همچنین، آموزش دادن به دانشجویان و اساتید نیز بر عهده کتابداران است. برای حفظ اثربخشی خود در مدرسه، کتابداران باید به طور عمیق با فناوری آشنا باشند.»

ویجان (۲۰۲۲) اظهار داشت که «در حالی که کتابداران مدارس می‌توانند راهنمایی‌هایی برای دسترسی و ارزیابی اطلاعات ارائه دهند، این معلمان هستند که مستقیماً با تنظیم فعالیت‌ها و وظایفی که در آن یادگیرندگان اطلاعات را برای توسعه دانش خود به کار می‌برند، درگیر می‌شوند». این نشان دهنده وضعیت کتابداران در مدارس است. از آنجایی که معلمان واجد شرایط نیستند، ممکن است معلمان در مورد تدریس کتابدار موضوعاتی که مسئولیت آنها را بر عهده دارند احساس راحتی نکنند، به ویژه به این دلیل که نمرات آزمون بسیار نزدیک به توانایی معلمان است و آنها را برای کنترل آموزش دانش آموزان تحت فشار قرار می‌دهد. یک کتابدار آموزش دیده ماهر با مسئولیت و زمان برای کمک به کودکان و جوانان برای توسعه مهارت‌های مورد نیاز برای مدیریت دنیای اطلاعات امروز، تبدیل شدن به یادگیرندگان مادام‌العمر و پاسخگویی به نیاز بازار کار آینده به حل کننده‌های مسئله و متفکران مستقل. یک محیط امن و مطمئن برای یادگیری در خارج از ساعات مدرسه با منابع و مشاوره رایگان در دسترس. منابع کتابخانه و کلاس درس با کیفیت بالا و دامنه وسیعی برای پشتیبانی از برنامه درسی، سازماندهی شده برای دسترسی آسان. فرصتی برای کودکان به عنوان یک فرد از طریق دسترسی به مطالب خواندنی که برای حمایت از نیازهای عاطفی، فرهنگی، اوقات فراغت و گسترده‌تر آنها طراحی شده است، با کمک یک متخصص آگاه.

ویژگی‌های کتابخانه خوب در مدرسه

کتابخانه‌های مدارس برای پیشرفت دانش آموزان بسیار مهم هستند. آنها باید معیارهای خاصی را رعایت کنند تا بتوانند بهترین خدمات را به دانش آموزان ارائه دهند. کتابخانه‌های مدارس به کودکان و جوانان کمک می‌کنند تا با دنیای اطلاعات آشنا شوند، مهارت‌های سواد اطلاعاتی خود را بهبود بخشند و در نتیجه شانس زندگی خود را افزایش دهند. به عنوان یکی از مهمترین منابع آموزشی، کتابخانه‌های مدارس باید به دانش آموزان کمک کنند تا علاوه بر درس‌های مدرسه، به دنیایی از دانش و اطلاعات دسترسی پیدا کنند. آنها همچنین سهمی حیاتی در آموزش و یادگیری دارند. کتابخانه مدرسه خوب باید دارای ویژگی‌هایی باشد که برخی از آنها عبارتند از:

۱. مجهز به کتب و منابع متنوع و کافی باشد تا دانش آموزان بتوانند به راحتی به اطلاعات مورد نیازشان دسترسی پیدا کنند.
۲. دارای فضای مناسب و آرام برای مطالعه باشد تا دانش آموزان بتوانند به خوبی درس بخوانند.
۳. دارای کارکنان مجرب و متعهد باشد که بتوانند به دانش آموزان در پیدا کردن منابع و مطالعه کمک کنند.
۴. دارای تجهیزات مدرنی مانند کامپیوتر و اینترنت باشد تا دانش آموزان بتوانند به راحتی به منابع دیجیتال دسترسی پیدا کنند.
۵. دارای سیستم دسته‌بندی مناسب برای کتب و منابع باشد تا دانش آموزان به راحتی بتوانند به منابع مورد نیازشان دسترسی پیدا کنند.
۶. تجارب خواندن دانش آموزان را غنی کنید و مهارت‌های دانش آموزان را به عنوان یادگیرندگان مستقل توسعه دهید.
۷. منابع و اطلاعات مورد نیاز معلمان و دانش آموزان را فراهم کنید.
۸. از فرآیند تدریس و یادگیری حمایت کرده و برنامه درسی مدرسه را گسترش دهید.
۹. کارکنان ماهر و مشتاق با زمان اختصاص داده شده برای وظایف کتابخانه.
۱۰. داشتن منابع به روز، جذاب و مناسب در طیف وسیعی از رسانه‌ها.
۱۱. بودجه کافی برای اطمینان از نگهداری و توسعه مستمر تأمین شود.
۱۲. برنامه ریزی و طراحی شود تا محیط‌های دلپذیر و محرک باشد.

۱۳. به طور منظم برای ارزیابی استفاده از آنها نظارت شود.

فواید استفاده از کتابخانه‌ی مدرسه برای دانش‌آموزان ابتدایی

استفاده از کتابخانه‌ی مدرسه برای دانش‌آموزان ابتدایی فواید زیادی دارد. این فواید شامل: افزایش دسترسی دانش‌آموزان به منابع آموزشی، تقویت مهارت‌های خواندن و نوشتن، تقویت تفکر انتقادی و خلاقیت، تقویت علاقه و انگیزه به یادگیری و بهبود عملکرد تحصیلی است. توسعه کتابخانه‌های مدارس دارای مزایای متعددی است که به توسعه تحصیلی و علمی دانش‌آموزان کمک می‌کند. در اینجا به برخی از مهمترین فواید توسعه کتابخانه‌های مدارس اشاره می‌کنم:

۱. عمق و گستردگی دانش: انتشارات و منابع موجود در کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان امکان عمق و گستردگی در دسترسی به دانش را می‌دهد. این کتابخانه‌ها شامل کتب در موضوعات مختلفی مانند علم، ادبیات، تاریخ، ریاضیات، هنر و ... هستند. دانش‌آموزان با خواندن این منابع، اطلاعات و مفاهیم جدید را دریافت کرده و عمق دانش خود را افزایش می‌دهند.
۲. توانمندی‌های خواندن و نوشتن: کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان فرصتی را می‌دهند تا توانمندی‌های خواندن و نوشتن خود را تقویت کنند. با خواندن کتاب‌ها، دانش‌آموزان با مدل‌های موفقیت در نوشتن آشنا می‌شوند و با تکرار و تمرین در زمینه نوشتن، توانایی خوبی در این زمینه به دست می‌آورند.
۳. تفکر انتقادی و خلاقیت: کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا تفکر انتقادی و خلاقیت خود را بالا ببرند. خواندن کتاب‌های متنوع باعث تحریک تفکر انتقادی و خلاقیت می‌شود و دانش‌آموزان را ترغیب به تأمل و بررسی موضوعات مختلف می‌کند.

۴. افزایش علاقه به خواندن: کتابخانه‌ها با ارائه کتب جذاب و گوناگون، علاقه و اشتیاق دانش‌آموزان به خواندن را افزایش می‌دهند. خواندن کتاب‌های جذاب و پرهیجان می‌تواند تجربه‌ای شیرین و مفرح برای دانش‌آموزان باشد و آن‌ها را به سوی خواندن بیشتر سوق دهد.

۵. توانمندی‌های فکری و شناختی: کتاب‌ها و منابع موجود در کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان امکان توسعه توانمندی‌های فکری و شناختی را می‌دهند. این منابع جدید و متنوع باعث عرضه اطلاعات جدید و به‌روز به دانش‌آموزان می‌شوند و آن‌ها را ترغیب می‌کنند تا تفکر و تحلیل خود را تقویت کنند.

۶. توسعه مهارت‌های تحقیق و پژوهش: کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان کمک می‌کنند مهارت‌های تحقیق و پژوهش را توسعه دهند. با دستیابی به منابع معتبر و آموزش‌های مرتبط با تحقیق، دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه اطلاعات مورد نیاز خود را جستجو و تحلیل کنند.

۷. افزایش مهارت‌های اجتماعی: کتابخانه‌ها به دانش‌آموزان فرصتی را می‌دهند تا مهارت‌های اجتماعی خود را تقویت کنند. در کتابخانه‌ها، دانش‌آموزان می‌توانند با دیگران در گروه‌های مطالعه و گفتگوی مشترک شرکت کنند که باعث ارتقای مهارت‌های ارتباطی و همکاری می‌شود. توسعه کتابخانه‌های مدارس باعث تقویت توانمندی‌های دانش‌آموزان، افزایش علاقه به خواندن، توسعه حس تفکر انتقادی و خلاقیت، تحقیق و پژوهش، و ارتقای مهارت‌های اجتماعی آن‌ها می‌شود. با استفاده از کتابخانه‌ها به عنوان منابع آموزشی گسترده، دانش‌آموزان می‌توانند بهره بیشتری از فرصت‌های یادگیری خود ببرند. کتابخانه مدرسه به عنوان یک منبع اصلی اطلاعاتی برای دانش‌آموزان عمل می‌کند و به آن‌ها امکان دسترسی به منابع مختلف را می‌دهد. با دسترسی به این منابع، دانش‌آموزان قادر خواهند بود مهارت‌های جستجو و انتخاب منابع را بهبود بخشیده و به صورت کامل از اطلاعات استفاده کنند.

از مزایای استفاده از کتابخانه مدرسه، پیدا کردن علاقه‌مندی‌های خود توسط دانش‌آموزان است. با تنوع منابع مختلف در کتابخانه، دانش‌آموزان می‌توانند علاقه‌مندی‌های خود را در زمینه‌های مختلف پیدا کنند. به عنوان مثال، دانش‌آموزان ممکن است به علوم، ادبیات، تاریخ یا هر زمینه دیگری علاقه‌مند باشند. با دسترسی به کتابخانه، آن‌ها می‌توانند کتاب‌ها و منابع مرتبط با علاقه‌مندی‌های خود را پیدا کنند و در این زمینه‌ها توسعه یابند.

استفاده از کتابخانه مدرسه می‌تواند به توسعه فرهنگ و زبان دانش‌آموزان کمک کند. با دسترسی به کتاب‌ها و منابع مختلف، دانش‌آموزان می‌توانند با فرهنگ‌های مختلف آشنا شوند و دایره لغات خود را افزایش دهند. این به آن‌ها کمک می‌کند تا درک بهتری از جوامع و فرهنگ‌های دیگر پیدا کنند و با دیگران بهتر ارتباط برقرار کنند. دانش‌آموزان می‌توانند خلاقیت و تفکر پژوهشی خود را تقویت کنند. با دسترسی به منابع مختلف، آن‌ها می‌توانند به مطالعات تخصصی و عمیق‌تر بپردازند و درک بهتری از موضوعات مورد نظر خود پیدا کنند. این به آن‌ها کمک می‌کند تا بتوانند به سوالات پیچیده‌تر پاسخ دهند و نقادانه فکر کنند. در نتیجه، کتابخانه مدرسه نقش بسیار مهمی در توسعه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان دارد. با دسترسی به منابع مختلف، دانش‌آموزان می‌توانند مهارت‌های جستجو و انتخاب منابع را بهبود بخشیده و به صورت کامل از اطلاعات استفاده کنند. همچنین، با استفاده از کتابخانه مدرسه، دانش‌آموزان می‌توانند علاقه‌مندی‌های خود را پیدا کرده و علایق فرهنگی و زبانی خود را توسعه دهند. این باعث تقویت خلاقیت و تفکر پژوهشی دانش‌آموزان می‌شود و به آن‌ها در یادگیری و تحصیل کمک می‌کند.

سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی به معنای داشتن توانایی تشخیص نیاز به اطلاعات، دسترسی به آن‌ها، ارزیابی و سازماندهی آن‌ها برای استفاده عملی است. تعریف جدیدتری از سواد اطلاعاتی توسط جونس و همکاران در سال ۲۰۲۱ ارائه شده است که شهروندان خردمندی را توصیف می‌کند که می‌توانند از اطلاعات برای تغییر شرایط خود، ایجاد دانش جدید و دستیابی به پتانسیل کامل خود استفاده کنند. سواد اطلاعاتی به ما کمک می‌کند تا بدانیم کی و چرا به اطلاعات نیاز داریم، اطلاعات را کجا پیدا کنیم، چگونه آن‌ها را ارزیابی و به شیوه‌ای اخلاقی استفاده کنیم. سواد اطلاعاتی تأثیر بسیاری بر رشد شخصی افراد دارد و با سواد اطلاعاتی بهتر می‌توانیم به طور متفکرانه و آگاهانه به جامعه کمک کنیم. سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان به مجموعه مهارت‌هایی اشاره دارد که آن‌ها را قادر می‌سازد به طور مستقل و با استفاده از منابع مختلف، به دنبال اطلاعات بگردند و آن‌ها را ارزیابی کنند. با استفاده از کتابخانه مدرسه، دانش‌آموزان می‌توانند این مهارت‌ها را تقویت کنند و به طور کلی سواد اطلاعاتی خود را بهبود بخشند. با دسترسی به منابع مختلف در کتابخانه، دانش‌آموزان می‌توانند مهارت جستجو را تقویت کنند. آن‌ها می‌توانند یاد بگیرند که چگونه در منابع مختلف جستجو کنند، از جمله کتاب‌ها، مجلات، رسانه‌های دیجیتال و پایگاه‌های اطلاعاتی. همچنین، آن‌ها می‌توانند یاد بگیرند که چگونه منابع را ارزیابی کنند و تشخیص دهند که آیا یک منبع معتبر و قابل اعتماد است یا خیر. دانش‌آموزان می‌توانند همچنین مهارت‌های ارتباطی خود را تقویت کنند. آن‌ها می‌توانند با خواندن کتاب‌ها و منابع مختلف، به طور فعال در فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلف غوطه ور شوند و با دیگران بهتر ارتباط برقرار کنند. همچنین، آن‌ها می‌توانند مهارت نوشتاری خود را تقویت کنند و بتوانند به طور صحیح و قابل فهمی اطلاعات را بیان کنند. استفاده از کتابخانه مدرسه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا سواد اطلاعاتی خود را تقویت کنند و به طور کامل از منابع مختلف استفاده کنند. این مهارت‌ها به آن‌ها در یادگیری، تحقیق و حل مسائل کمک می‌کند و به آن‌ها امکان می‌دهد تا به عنوان شهروندان فعال و هوشمند در جامعه عمل کنند.

حجم اطلاعات موجود در رسانه‌های مختلف، پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی را برای افراد چالش‌برانگیزتر می‌کند، در صورتی که مهارت‌های دسترسی به طیف وسیعی از اطلاعات را ندارند. فرایلون و همکاران (۲۰۱۹) تأکید می‌کنند که سواد اطلاعاتی یکی از حیاتی‌ترین سوادها برای یک فرد تحصیل کرده در قرن بیست و یکم است. آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی از زمانی که بچه‌ها برای اولین بار مدرسه را شروع می‌کنند مفید خواهد بود. تحقیقات در مورد رفتار اطلاعاتی کودکان و نوجوانان نشان می‌دهد که اگرچه بسیاری از جوانان امروزی با طیف وسیعی از اطلاعات بزرگ شده‌اند و به آنها دسترسی دارند، اما فاقد مهارت برای کسب، ارزیابی و تجزیه و تحلیل آن اطلاعات هستند. سواد اطلاعاتی جوانان با دسترسی کامل به فناوری بهبود نیافته است: در واقع، سهولت آنها با رایانه برخی از مشکلات نگران‌کننده را پنهان می‌کند. اگرچه تعداد کمی از مهارت‌های سواد اطلاعاتی در برنامه درسی ملی وجود دارد، اما چارچوب کاملی برای مهارت‌های سواد اطلاعاتی وجود ندارد، بنابراین مشخص نیست که آیا آموزش سواد اطلاعاتی ارائه می‌شود یا خیر. در حال حاضر هیچ فرم استاندارد ملی ارزیابی برای تعیین اینکه آیا

دانش آموزان واقعاً به این مهارت‌ها دست یافته‌اند یا خیر وجود ندارد. یکی از مشکلات، طبق تحقیقات، این است که تعاریف سواد اطلاعاتی و اینکه چه چیزی یک فرد با سواد اطلاعاتی را شامل می‌شود، اغلب نامشخص است یا دارای تفاسیر زیادی است. تعریفی که توسط نعیم و بهاتی (۲۰۲۰) استفاده می‌شود، تعریفی است که به طور گسترده پذیرفته شده است، و نزدیک‌ترین تعریفی است که ممکن است یک توصیف معتبر در نظر گرفته شود:

برای داشتن سواد اطلاعاتی، یک فرد باید بتواند تشخیص دهد که چه زمانی به اطلاعات نیاز است و این اطلاعات را داشته باشد توانایی یافتن، ارزیابی و استفاده مؤثر از اطلاعات مورد نیاز را دارد. در نهایت، افراد با سواد اطلاعاتی کسانی هستند که یاد گرفته‌اند چگونه یاد بگیرند. آن‌ها می‌دانند چگونه یاد بگیرند زیرا می‌دانند اطلاعات چگونه سازماندهی می‌شود، چگونه اطلاعات را پیدا کنند و چگونه از اطلاعات به گونه‌ای استفاده کنند که دیگران بتوانند از آنها بیاموزند.

هایدن و سوندین (۲۰۲۲) سواد اطلاعاتی را به عنوان یک اصطلاح جامع در نظر می‌گیرند که مفاهیمی مانند سواد دیجیتال، بصری و رسانه‌ای، سواد آکادمیک، مدیریت اطلاعات، مهارت‌های اطلاعاتی، مدیریت داده‌ها و مدیریت داده‌ها را در بر می‌گیرد. چارچوب سواد اطلاعاتی استرالیا و نیوزلند تعریف مشابهی را ارائه می‌دهد: "فرهنگ ملی و جهانی، اقتصاد و دموکراسی پر رونق به بهترین وجه توسط افرادی که قادر به تشخیص نیاز خود به اطلاعات و شناسایی، مکان‌یابی، دسترسی هستند، توسعه می‌یابد. اطلاعات مورد نیاز را ارزیابی و به کار گیرید"

در سال ۲۰۰۰، سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، برنامه اطلاعات برای همه را ایجاد کرد که اهمیت دسترسی به اطلاعات را برای برابری، توسعه، بقا و پایداری تشخیص داد. موضع آنها در مورد سواد اطلاعاتی این است که: به افراد در تمام جنبه‌های زندگی برای جستجو، ارزیابی، استفاده و ایجاد اطلاعات به طور مؤثر برای دستیابی به اهداف شخصی، اجتماعی، شغلی و آموزشی خود قدرت می‌دهد. افراد با سواد اطلاعاتی می‌توانند به اطلاعاتی در مورد سلامتی، محیط زیست، نیاز به حرکت در میان سیل مداوم اطلاعاتی که دانش آموزان هر روز با آن مواجه می‌شوند، مستلزم آن است که مدارس دانش آموزان را برای ارزیابی و پردازش آن اطلاعات راهنمایی کنند. ممکن است انتظار این که معلمان در یک برنامه درسی بسیار فشرده وقت داشته باشند تا به دانش آموزان اجازه دهند مهارت‌های جستجو و مهارت‌های ارزشیابی اطلاعات را تمرین کنند، غیرمنطقی باشد. علاوه بر این، معلمان لزوماً با دانستن چگونگی آموزش آن مهارت‌ها به دانش آموزان وارد این حرفه نمی‌شوند. در برخی موارد، معلمان برای کمک به دانش آموزان با آن پایه مهارت‌ها تلاش می‌کنند (فور، ۲۰۲۱).

چالش‌های بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه

بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه چالش‌ها و مشکلاتی رو با خود به همراه دارد. این چالش‌ها در سه دسته عمده قرار می‌گیرند: مدیریت منابع، فناوری و ساختار سازمانی.

یکی از چالش‌های اساسی در بهره‌برداری بهینه از کتابخانه، مدیریت منابع است. منابع مثل کتب، نرم‌افزارها، سخت‌افزارها، و پرسنل، برای یک کتابخانه بسیار ارزشمند هستند و باید به درستی مدیریت شوند. ممکنه تعداد کتاب‌ها زیاد باشه و یافتن یک کتاب خاص برای اعضا دشوار بشه. همچنین، نیاز به نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای مناسب برای ساماندهی و لیست کردن کتاب‌ها و امکانات دیگه امری ضروریه. این مدیریت منابع رو می‌شه با اتوماسیون روندی موثرتر و ترتیب دادن به کتاب‌ها از طریق سیستم‌های رایانه‌ای بهبود داد. همچنین، بودجه‌بندی مناسب و تخصیص منابع درست نیز باعث بهبود عملکرد کتابخانه می‌شود.

چالش دیگری که در بهره‌برداری بهینه از کتابخانه وجود داره، فناوری است. با پیشرفت تکنولوژی، کتابخانه‌ها نیازمند استفاده از سامانه‌ها و فناوری‌های نوین می‌شوند. یکی از چالش‌های فناوری ارائه خدمات آنلاین است. این امکان برای کاربران فراهم می‌کند که به راحتی و بدون محدودیت زمانی، به منابع کتابخانه دسترسی پیدا کنند. این مسئله نیازمند ایجاد سیستم‌های مدیریت محتوا (مثل پایگاه‌داده‌های مجازی کتاب‌ها) و سیستم‌های امانت‌نامه است. همچنین، بهینه‌سازی فناوری‌های مورد استفاده در کتابخانه، از جمله سیستم‌های RFID برای برچسب‌گذاری کتاب‌ها و سیستم‌های اتوماسیونی است که به امانت‌دادن و بازگرداندن کتاب‌ها کمک می‌کنند، یک چالش جدید است.

دسته سوم از چالش‌ها در بهره‌برداری بهینه از کتابخانه، ساختار سازمانی است. برای کتابخانه‌ها، مدل سازمانی انتخاب شده با استراتژی‌های بهره‌برداری بهینه و تأمین خدمات موثر مرتبط است. ساختار سازمانی باید با نیازها، هدف‌ها و عملکرد کتابخانه همگام باشد و حاکمیت مشترک بر شناخت و کنترل منابع را فراهم آورد. یک چالش اساسی در این زمینه، ایجاد روندها و سیاست‌های مناسب برای خدمت‌رسانی به اعضا و بهره‌برداری بهینه از توانایی‌ها و مهارت‌های کتابخانه است. در ادامه برخی از چالش‌ها مطرح می‌شود:

۱. محدودیت منابع: ممکن است کتابخانه دارای منابع محدودی باشد و نتواند تمامی نیازهای دانش‌آموزان را برطرف کند. این محدودیت منابع ممکن است شامل تعداد کتاب‌ها، مجلات، رساله‌ها و منابع الکترونیکی باشد.
۲. فناوری قدیمی: برخی کتابخانه‌های مدرسه هنوز از فناوری قدیمی استفاده می‌کنند و به روزرسانی نمی‌شوند. این ممکن است باعث کاهش جذابیت کتابخانه برای دانش‌آموزان شود و امکان دسترسی به منابع جدید را محدود کند.
۳. عدم آگاهی دانش‌آموزان: برخی دانش‌آموزان ممکن است نادانسته درباره منابع و خدمات کتابخانه باشند و نتوانند به طور کامل از کتابخانه استفاده کنند. این ممکن است به دلیل عدم آگاهی درباره سیستم سازماندهی منابع، عدم تسلط به فنون جستجو و عدم آشنایی با منابع الکترونیکی باشد.
۴. عدم توجه به نیازهای مختلف دانش‌آموزان: برخی کتابخانه‌ها ممکن است تنها به نیازهای یک گروه خاص از دانش‌آموزان توجه کنند و نتوانند به نیازهای مختلف سایر دانش‌آموزان پاسخ دهند. این ممکن است به علت عدم تنوع منابع، عدم توجه به علایق و علاقه‌مندی‌های دانش‌آموزان و عدم توجه به تفاوت‌های فرهنگی و زبانی باشد.
۵. نقص در مدیریت و سازماندهی: برخی کتابخانه‌ها ممکن است نقص در مدیریت و سازماندهی داشته باشند که باعث کاهش بهره‌وری و افزایش هدررفت منابع شود. این ممکن است شامل عدم بروزرسانی منابع، عدم دسته‌بندی منابع به درستی و عدم توجه به نیازهای دانش‌آموزان باشد.
۶. کمبود زمان: ممکن است دانش‌آموزان به دلیل کمبود زمان درسی، نتوانند به صورت کامل از کتابخانه استفاده کنند. این ممکن است به علت برنامه‌های درسی فشرده، تعداد کم روزهای کتابخوانی و عدم اولویت‌بندی استفاده از کتابخانه باشد.
۷. عدم همکاری با معلمان: برخی معلمان ممکن است نتوانند به طور کامل از کتابخانه استفاده کنند یا همکاری لازم را با کتابخانه نداشته باشند. این ممکن است به علت عدم آگاهی از منابع کتابخانه، نداشتن زمان کافی برای همکاری یا عدم توجه به اهمیت کتابخانه باشد. و البته این تنها چالش‌های اساسی هستند و هر کتابخانه ممکن است با چالش‌هایی دیگر نیز مواجه شود.

راهکارهای بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه

برای بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه و افزایش استفاده دانش‌آموزان از آن، می‌توان از راهکارهای زیر استفاده کرد: تشویق دانش‌آموزان به استفاده از کتابخانه، برگزاری فعالیت‌های مرتبط با کتابخانه، ایجاد بستری مناسب برای استفاده از منابع آموزشی، و توسعه مهارت‌های اطلاع‌رسانی و استفاده از منابع آموزشی. کتابخانه‌ها ابزاری بسیار مفید برای بهره‌برداری بهینه از منابع دانش هستند. در ادامه به برخی از راهکارهای بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ها اشاره خواهیم کرد:

۱. استفاده از دسته‌بندی مناسب: برای بهره‌برداری بهینه از کتابخانه، باید از دسته‌بندی مناسب برای کتاب‌ها و منابع دیگر استفاده کرد. این کار به شما کمک می‌کند تا به راحتی به کتاب‌های مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنید.
۲. استفاده از سیستم قرض‌گیری: بسیاری از کتابخانه‌ها سیستم قرض‌گیری دارند که به شما اجازه می‌دهد کتاب‌های مورد نیاز خود را به مدت محدودی قرض بگیرید. این روش به شما کمک می‌کند تا هزینه‌های خرید کتاب‌های جدید را کاهش دهید.
۳. استفاده از منابع آنلاین: بسیاری از کتابخانه‌ها منابع آنلاین را نیز در اختیار قرار می‌دهند. این منابع شامل کتاب‌های الکترونیکی، مقالات علمی و پایگاه‌های داده‌ای هستند. استفاده از این منابع به شما کمک می‌کند تا به راحتی به اطلاعات مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنید.

۴. شرکت در دوره‌های آموزشی: بسیاری از کتابخانه‌ها دوره‌های آموزشی رایگان برای کاربران خود برگزار می‌کنند. این دوره‌ها می‌توانند شامل آموزش‌های مرتبط با استفاده بهینه از کتابخانه، مهارت‌های پژوهشی و دسترسی به منابع دیگر باشند.
 ۵. استفاده از خدمات مشاوره: بسیاری از کتابخانه‌ها خدمات مشاوره رایگان برای کاربران خود ارائه می‌دهند. این خدمات شامل مشاوره در مورد استفاده بهینه از کتابخانه، پیدا کردن منابع دیگر و راهنمایی در مورد موضوعات مختلف هستند.
 ۶. تنوع منابع: برای جذب علاقه‌مندی‌ها و علائق دانش‌آموزان، کتابخانه باید دارای منابع متنوعی باشد. برای این منظور، می‌توان به تنوع کتاب‌ها، مجلات، رساله‌ها و منابع دیگر در کتابخانه توجه کرد.
 ۷. بروزرسانی منابع: منابع کتابخانه باید به طور منظم بروزرسانی شوند تا دانش‌آموزان به اطلاعات جدید دسترسی پیدا کنند. این شامل اضافه کردن منابع جدید، حذف منابع قدیمی و بروزرسانی منابع موجود است.
 ۸. سازماندهی منابع: کتابخانه باید دارای سیستم سازماندهی مناسب باشد تا دانش‌آموزان به راحتی به منابع مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنند. این شامل دسته‌بندی منابع بر اساس موضوع، نویسنده یا سال انتشار است.
 ۹. فضای آموزشی: کتابخانه باید فضایی مناسب و آرام برای مطالعه و تحقیق دانش‌آموزان فراهم کند. این فضا باید مجهز به میز و صندلی‌های راحت و مناسب باشد.
 ۱۰. آموزش به کاربران: برای بهره‌برداری بهتر از کتابخانه، دانش‌آموزان و معلمان باید آموزش داده شوند که چگونه از منابع کتابخانه استفاده کنند و چگونه به صورت موثر اطلاعات مورد نیاز خود را پیدا کنند.
 ۱۱. استفاده از منابع الکترونیکی: همچنین، می‌توان از منابع الکترونیکی و دیجیتال نیز در کتابخانه استفاده کرد. این شامل دسترسی به منابع آموزشی آنلاین و استفاده از کامپیوترها و اینترنت در کتابخانه است.
 ۱۲. تشویق به خواندن: برای تقویت مهارت‌های خواندن، کتابخانه باید دانش‌آموزان را به خواندن تشویق کند. این شامل برگزاری جوایز خواندن، گروه‌های کتابخوانی و برنامه‌های مطالعه است.
 ۱۳. همکاری با معلمان: کتابخانه باید با معلمان همکاری کند تا به دانش‌آموزان راهنمایی لازم در استفاده از منابع کتابخانه بدهند و برنامه‌های آموزشی را با هم هماهنگ کنند.
- با اجرای این راهکارها، می‌توان از کتابخانه بهره‌برداری بهینه‌تری در آموزش و پرورش داشت و نقش آن در توسعه مهارت‌ها و علاقه‌مندی‌های دانش‌آموزان را تقویت کرد.

نقش کتابخانه مدرسه در توسعه سواد اطلاعاتی

علیرغم آنچه ممکن است مریدان درباره اهمیت سواد اطلاعاتی بدانند، حمایت از کتابخانه‌های مدارس ابتدایی چندان قوی نیست. تمرکز بیشتر روی سطح ثانویه است. مدارس ابتدایی فرصتی عالی برای دانش‌آموزان فراهم می‌کنند که پایه‌های سواد اطلاعاتی را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهند که اگر کتابخانه مدرسه‌ای برای دانش‌آموزان فراهم کنند که می‌تواند خواندن را برای لذت بردن، ارتقاء سطح سواد و هدایت توسعه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان را با خود به دبیرستان ببرند. مانند مهارت‌های تفکر انتقادی. مهارت‌های سواد اطلاعاتی باید به روش‌های مختلف و در محیط‌های مختلف در طول زمان آموزش داده و تمرین شوند» همچنین «مهارت‌های اطلاعاتی باید از دانشگاه پدیدار شوند ج مناطقی که در آنها تعبیه شده‌اند». به نظر می‌رسد این هدف برنامه درسی ملی باشد. مفاهیم سواد اطلاعاتی در رشته‌های حوزه‌های موضوعی مختلف بیان شده است، اما روشن نیست که چگونه این مهارت‌ها در آن زمینه‌ها آموزش داده می‌شود و همچنین هیچ اشاره‌ای به ارزیابی سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان وجود ندارد (گو و هوانگ، ۲۰۲۱).

بسیاری از مریدان می‌دانند که دانش‌آموزان اطلاعات جدید را زمانی که در مفاهیمی که قبلاً آموخته‌اند گنجانده شود، بهتر حفظ خواهند کرد. این نظریه سازه‌انگاری بیان می‌کند که «کودکان زمانی که مهارت‌ها را به شکلی ساخته شده بیاموزند، به بهترین وجه می‌توانند به کار گیرند. یک مهارت بر دیگری ایجاد می‌شود» این یک مفهوم کلیدی است که معلمان کلاس از آن پیروی می‌کنند، اما به گفته متخصصان آموزشی شواهد قابل توجهی نیز وجود دارد که دانش‌آموزان از یادگیری از طریق کتابخانه‌های مدرسه سود می‌برند. بررسی برخی از تحقیقات در مورد تأثیر کتابخانه‌های مدارس در یادگیری دانش‌آموزان،

ارزش مشارکت دانش آموزان در تحقیق هدایت شده را نشان می‌دهد. پرسش هدایت شده یک واحد تحقیق یکپارچه را ارائه می‌دهد که توسط یک تیم آموزشی از یک کتابدار مدرسه و معلمان برنامه ریزی و هدایت می‌شود و به دانش آموزان اجازه می‌دهد تا درک عمیق‌تری از محتوای برنامه درسی حوزه موضوعی و مفاهیم سواد اطلاعاتی به دست آورند. اغلب منابع بیرونی نادیده گرفته شده را با مواد موجود در کتابخانه مدرسه ترکیب می‌کند. این تیم دانش‌آموزان را به سمت توسعه مهارت‌ها و توانایی‌های لازم برای محیط کار و زندگی روزمره در محیط اطلاعاتی قرن بیست و یکم هدایت می‌کند.

گنجاندن مفاهیم سواد اطلاعاتی آموزش داده شده در کتابخانه در برنامه درسی به طوری که برای دانش‌آموزان معنادارتر شود، درک و توانایی آنها را برای دسترسی به اطلاعات در مورد حوزه‌های موضوعی مختلف پشتیبانی می‌کند. معلمان تحت فشار زیادی برای تدریس برنامه‌های درسی خود در زمان‌های معقول هستند، بنابراین ممکن است در تعامل با کتابدار برای کمک به توسعه تحقیق هدایت شده مردد باشند. چیزی که آنها متوجه نمی‌شوند این است که دانش‌آموزانی که قادر به دسترسی مؤثر به اطلاعات هستند می‌توانند در وقت معلمان صرفه جویی کنند و احتمالاً نتایج بهتری به دست آورند.

در حالی که پرسش هدایت‌شده یکی از مدل‌های تمرین برای آموزش سواد اطلاعاتی است، اما پیشنهاد می‌کند که دانش‌آموزان باید مسئول تحقیق در مورد موضوعاتی باشند که به نفع خودشان است، که در زمینه مدرسه ابتدایی انگلستان واقع بینانه نیست، جایی که برنامه درسی ملی برای معلمان وقت نمی‌گذارد. اجازه دادن به دانش‌آموزان در انتخاب موضوع خود. مدل پرس و جوی تحمیلی که به این مفهوم می‌پردازد که دانش‌آموزان «به طور معمول از خدمات کتابخانه برای پاسخ دادن به سؤالات مطرح شده توسط معلمان استفاده می‌کنند». ممکن است در یک محیط آموزشی مناسب‌تر باشد زیرا به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد موضوعاتی را که تنظیم شده است بررسی کنند. توسط معلمان، به جای جستجوی مستقل اطلاعات، که محدودیت‌های زمانی برنامه درسی ملی اجازه نمی‌دهد (کیم و همکاران، ۲۰۲۲).

این مسئولیت خدمات کتابخانه مدارس بوده است که منابعی را برای ایجاد کتابخانه در مدارس که خواهان آن برای دانش‌آموزان خود هستند، فراهم کند. با این حال، پول بسیاری از مدارس را از ارائه هر نوع خدمات کتابخانه‌ای باز می‌دارد. علاوه بر این، تهیه منابع کتابخانه‌ای توسط کتابداران به این معنی است که توجه کمی به کتابخانه‌های مدارس بیان می‌کنند که کتابخانه‌ها "منابع کلیدی" هستند. از نظر مالی، تهیه کتابخانه مدارس برای برخی از مدارس امکان‌پذیر نیست، زیرا آنها بودجه اندکی را برای سرمایه‌گذاری در برنامه‌های کتابخانه اختصاص می‌دهند یا اصلاً بودجه ندارند. «کتابداران مسئول انتقال مهارت‌های توانمندی هستند که پیش‌نیاز جستجوی اطلاعات و کسب دانش در سراسر برنامه درسی است، در حالی که اعضای هیئت علمی کلاس مسئولیت آموزش آن مهارت‌هایی را دارند که برای پرس و جویها و تحقیقات موضوعی خاص مورد نیاز است». در نهایت این مسئولیت معلمان است که اطمینان حاصل کنند که دانش‌آموزان در مورد نحوه انجام تحقیق آموزش می‌بینند، حتی اگر معلمان خود در مورد آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی مطمئن نباشند. معلمان ممکن است ندانند که یک کتابدار آموزش دیده توانایی همکاری با آنها را دارد تا به دانش‌آموزان مهارت‌های پژوهشی قوی‌تری بیاموزد. کتابداران باید نشان دهند که چگونه می‌توانند در آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی نقش ایفا کنند. آموزش مهارت‌های اطلاعاتی ارائه شده توسط کتابخانه مدرسه از مدرسه‌ای به مدرسه دیگر متناقض است، زیرا سطح ارائه کتابخانه در سراسر کشور متفاوت است (سهیلی و پاشایی، ۱۳۹۸).

بحث و نتیجه گیری

استفاده از کتابخانه‌ی مدرسه به عنوان یک منبع غنی و قابل دسترس برای دانش‌آموزان ابتدایی، نقش بسزایی در افزایش علم و یادگیری آنها دارد. استفاده بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه باعث افزایش دسترسی دانش‌آموزان به منابع آموزشی و توسعه مهارت‌های خواندن، نوشتن و تفکر انتقادی آنها می‌شود. استفاده از کتابخانه‌ی مدرسه می‌تواند به تقویت علاقه و انگیزه دانش‌آموزان نسبت به یادگیری کمک کند. بنابراین، بهره‌برداری بهینه از کتابخانه‌ی مدرسه و افزایش استفاده دانش‌آموزان از آن، برای توسعه علم و یادگیری آنها بسیار حائز اهمیت است.

کتابخانه مدرسه با ارائه منابع آموزشی و پشتیبانی از فرآیند یادگیری، در افزایش علم و یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. با امکانات و فرصتهایی که کتابخانه فراهم می‌کند، دانش‌آموزان قادر خواهند بود علاقه‌مندی به علم و یادگیری را تقویت کنند و مهارت‌های ضروری مانند خواندن، تفکر انتقادی و خلاقیت را در خود توسعه دهند.

درست است که سواد اطلاعاتی به عنوان یکی از جنبه‌های مهم سواد عمومی شناخته می‌شود، اما فاقد پشتیبانی و آموزش مداوم است، به ویژه در مدارس ابتدایی. این می‌تواند باعث مشکلاتی برای دانش‌آموزان در مدارس راهنمایی و آموزش عالی شود. به نظر می‌رسد فراهم کردن کتابخانه در مدارس می‌تواند یکی از راه‌های اطمینان انتقال آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان باشد، اما باید توجه داشت که با ارائه ناهماهنگ کتابخانه در سراسر کشور، بعید به نظر می‌رسد که همه دانش‌آموزان دبستانی از این مهارت‌ها آموزش معتبری داشته باشند. بهتر است مهارت‌های سواد اطلاعاتی به گونه‌ای آموزش داده شوند که بتوان آن‌ها را در موضوعات مختلف و نه فقط برای کارهای تحقیقاتی به کار برد. اگر مهارت‌ها نه تنها در طول یک دوره برنامه‌ریزی شده کتابخانه، بلکه در طول دوره‌های دروس معمولی ایجاد شوند، این مهارت‌ها در برنامه درسی گنجانده می‌شوند و به احتمال زیاد در حوزه‌های رشته قابل انتقال هستند. نقش اصلی مدرسه شامل درگیر کردن دانش‌آموزان در فرآیند تولید دانش است. برای استفاده مردم از سواد اطلاعاتی در یک جامعه دانش، دسترسی به اطلاعات و ظرفیت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات هر دو پیش نیاز است. کتابخانه‌ها در این خصوص گام‌های موثری برمی‌دارند. با این حال، سواد اطلاعاتی یک ظرفیت متمایز و یک جنبه جدایی ناپذیر از شایستگی‌های بزرگسالان است. اگرچه ضروری است که دانش‌آموزان بتوانند از فناوری برای دسترسی به اطلاعات استفاده کنند، اما مهم‌تر این است که آنها بتوانند از هر منبعی که در دسترس است به اطلاعات مرتبط دسترسی داشته باشند، که کتابخانه‌های مدارس از مهم‌ترین آنها هستند. بنابراین، مهارت‌های سواد اطلاعاتی باید فراتر از جایی که دانش‌آموزان اطلاعات پیدا می‌کنند، منتقل شوند. (گو و هوانگ، ۲۰۲۱). برای استفاده مردم از سواد اطلاعاتی در یک جامعه دانش، دسترسی به اطلاعات و ظرفیت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات هر دو پیش نیاز است. که کتابخانه‌ها در این خصوص گام‌های موثری برمی‌دارند. با این حال، سواد اطلاعاتی یک ظرفیت متمایز و یک جنبه جدایی ناپذیر از شایستگی‌های بزرگسالان است. اگرچه ضروری است که دانش‌آموزان بتوانند از فناوری برای دسترسی به اطلاعات استفاده کنند، اما مهم‌تر این است که آنها بتوانند از هر منبعی که در دسترس است به اطلاعات مرتبط دسترسی داشته باشند که کتابخانه‌های مدارس از مهم‌ترین آنها است.

پیشنهادات

درباره تأثیر کتابخانه مدرسه بر افزایش علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کتابخوانی و یادگیری، پیشنهادات متنوعی وجود دارد. کتابخانه مدرسه می‌تواند به عنوان یک فضای مناسب برای ارائه و دسترسی به منابع آموزشی و ادبیات باشد و با ایجاد امکانات و فراهم کردن برنامه‌های جذاب در آن، علاقه‌مندی دانش‌آموزان به کتابخوانی و یادگیری را افزایش دهد. البته، این پیشنهادات تا حدودی به امکانات، منابع و سیاست‌های آموزشی مدرسه شما بستگی دارد. اما برخی از پیشنهادات کلی که به طور معمول موثر هستند عبارتند از:

- انتخاب کتاب‌های جذاب و متنوع: تلاش کنید تا انتخاب کتاب‌هایی باشد که به سلیقه و علاقه‌های دانش‌آموزان بپوشاند. از طریق بررسی دموگرافی و سلیقه‌های دانش‌آموزان، می‌توانید بهترین کتاب‌ها را انتخاب کنید.
- برگزاری کلاس خوانش: با برگزاری کلاس خوانش و بحث درباره کتاب‌ها، فرصتی را برای بحث و گفتگوی دانش‌آموزان در مورد داستان، شخصیت‌ها و موضوعات کتاب‌ها فراهم کنید. این فعالیت می‌تواند باعث تقویت مهارت‌های کتابخوانی و افزایش علاقه‌مندی به آن شود.
- برگزاری رویدادها و جشنواره‌های کتاب: برگزاری رویدادها و جشنواره‌هایی که به معرفی کتاب‌ها و ادبیات مختلف می‌پردازند، علاقه و تمایل دانش‌آموزان را به کتابخوانی و کتابخانه مدرسه افزایش می‌دهد. این رویدادها می‌توانند شامل برنامه‌های متنوعی مانند نقاشی کتاب، مسابقه خوانش کتاب و نمایشگاه کتاب باشند.

۴. ارائه فضای خوانش دل‌پذیر: تلاش کنید تا فضای خوانش در کتابخانه مدرسه را دل‌پذیر و جذاب کنید. می‌توانید با برنامه‌ریزی مناسب طراحی داخلی، فراهم کردن صندلی‌های راحت و نورپردازی مناسب، یک فضای آرام و دلنشین برای خواندن ایجاد کنید.

۵. همکاری با کتابخانه‌ها و نویسندگان محلی: برقراری ارتباط و همکاری با کتابخانه‌ها و نویسندگان محلی می‌تواند برای دانش‌آموزان جالب و مفید باشد. می‌توانید جشنواره‌ها، کارگاه‌ها و سخنرانی‌هایی با حضور نویسندگان محلی برگزار کنید.

۶. تشویق به خوانش خانوادگی: تشویق دانش‌آموزان به خوانش در خانه و به اشتراک گذاری تجربیات خود با دیگران می‌تواند اهمیت خوانش را برای آنها بهبود بخشد. می‌توانید ایده‌هایی مانند خوانش و بحث مشترک در خانواده و یا ساخت گروه‌های خوانش در مدرسه به عمل آورید.

۷. همکاری و بازخورد مستمر با دانش‌آموزان و همکاران مدرسه می‌تواند بهبود مداوم فضای کتابخانه شما را تضمین کند.

منابع

۱. سهیلی، پاشایی؛ خاصه. (۱۳۹۸). بررسی نقش والدین، معلمان و کتابداران در آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به دانش‌آموزان. مدیریت منابع و خدمات اطلاعاتی، ۶(شماره ۳ (پیاپی ۲۳))، ۱۱-۲۴.
2. Bikos, G., Papadimitriou, P., & A. Giannakopoulos, G. (2014). School libraries' impact on secondary education: A users' study. *Library Review*, 63(6/7), 519-530.
3. Fraillon, J., Ainley, J., Schulz, W., Duckworth, D., & Friedman, T. (2019). *IEA international computer and information literacy study 2018 assessment framework* (p. 74). Springer Nature.
4. Foord, K. (2021). Read it, now what? Engaging students with information literacy. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 11(2), 545-556.
5. Guo, J., & Huang, J. (2021). Information literacy education during the pandemic: The cases of academic libraries in Chinese top universities. *The Journal of Academic Librarianship*, 47(4), 102363.
6. Grabenhenrich, L., Trendelenburg, V., Bellach, J., Yürek, S., Reich, A., Fiandor, A., ... & Beyer, K. (2020). Frequency of food allergy in school-aged children in eight European countries—The EuroPrevall-iFAAM birth cohort. *Allergy*, 75(9), 2294-2308.
7. Jones-Jang, S. M., Mortensen, T., & Liu, J. (2021). Does media literacy help identification of fake news? Information literacy helps, but other literacies don't. *American behavioral scientist*, 65(2), 371-388.
8. Haider, J., & Sundin, O. (2022). Information literacy challenges in digital culture: conflicting engagements of trust and doubt. *Information, communication & society*, 25(8), 1176-1191.
9. Kim, N. J., Vicentini, C. R., & Belland, B. R. (2022). Influence of scaffolding on information literacy and argumentation skills in virtual field trips and problem-based learning for scientific problem solving. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 1-22.
10. Lance, K. C., Rodney, M. J., & Hamilton-Pennell, C. (2000). Measuring Up to Standards: The Impact of School Library Programs & Information Literacy in Pennsylvania Schools.
11. Naeem, S. B., & Bhatti, R. (2020). The Covid-19 'infodemic': a new front for information professionals. *Health Information & Libraries Journal*, 37(3), 233-239.
12. Smith, L. N. (2016). School libraries, political information and the provision of information literacy: findings from a Scottish study *Journal of Information Literacy*, 10(2).